

Jaroslav FRANC.

Chebská ministerialita. Dvojitá identita regionu.

Dizertační práce.

Posudek.

Dizertační práce Jaroslava France má nepochybně velmi zajímavé téma. Je věnována městu Chebu a chebské oblasti v období vrcholného středověku. Chebská oblast nebyla tehdy součástí českého státu. Od doby, kdy moc Franků pronikla proti proudu Mohanu až do málo osídleného, hornatého a lesy hustě porostlého kraje na nynějších hranicích Čech, stalo se toto lesní pásmo součástí frankého království a později Říše. V 11. století se její moc rozšířila až za Smrčiny do chebské kotliny. České království teprve za posledních Přemyslovců a za Lucemburků začalo usilovat o chebský region. Janu Lucemburskému se podařilo získat jej jako zástavu v roce 1322. Zástava však nikdy nebyla vyplacena a zvláštní situace, která se vytvořila „dočasným“ podřízením říšského území českému státu trvala v různých výsadách a institucích Chebska po dlouhá staletí.

Autor si vybral z procesu vývoje chebské oblasti dvě témata: úlohu ministeriálů – početné vrstvy nesvobodných, ale různými výsadami obdařených služebníků markrabat Severní marky a později císařů sálské a štaufské dynastie, a otázku vlivu různých aspektů zástavy na utváření vědomí identity vedoucích orgánů i jednotlivých vrstev obyvatelstva chebského kraje. Záměr analyzovat tato dvě témata je chválný. Autor k tomuto záměru získal a zvládl značné množství literatury. V rámci prvního tématu se pokusil o srovnání postavení a úlohy ministeriálů na Chebsku s úlohou ministeriálů kostnického biskupa s letním přihlídnutím k jiným skupinám ministeriálů či leníků (hrad Locket, olomoucké biskupství, braniborské markrabství). Tato dvě témata jsou náplní první a druhé části práce. První část byla doplněna jedním exkurzem, druhá pak dvěma. Práce má celkem 130 stran včetně bibliografie a anglického resumé a je doplněna čtyřiceti šesti obrazovými přílohami.

I když uvedené členění práce je v přepracované verzi uchováno, vnitřně se její podoba podstatně změnila. Odstraněním stylistických nedostatků a terminologických nepřesností i novými formulacemi mnoha částí textu získala práce větší srozumitelnost a výrazně vystoupila logická struktura výkladu. V první části práce se sice neukazuje ministerialita štaufské doby v chebské oblasti jako vzor pro jiné podobné instituce v Říši, avšak jasnější podobu nabýly rysy její specifičnosti (spíše než výjimečnosti, která je mnohokrát zmiňována) vzhledem k manskému zřízení, objevujícímu se o něco později v některých oblastech českého státu (Loketsko, olomoucké biskupství). Pokud jde o vznik a vývoj ministeriality, nová verze práce už lépe vysvětluje, proč autor pro srovnání užil postavení ministeriálů v doméně kostnického biskupství. Domnívám se však, že zvláště pro štaufskou dobu by bylo třeba srovnat také postavení císařských ministeriálů na Chebsku s úlohou ministeriálů bratrance a protivníka Fridricha Barbarossy, saského vévody Jindřicha Lva.

V této části se mi jeví nadbytečné a spíše zavádějící některé výklady o názorech humanistické literatury na počátky Chebska, stejně tak jako ne zcela přesné údaje o taženích Karla Velikého nebo o hraběti ze Schweinfurtu, kterému „náleželo Švábsko“. Zdá se také, že úvodním kapitolám 1 až 3.3.1. nebyla při opravě textu věnována z nějakého důvodu dostatečná pozornost, protože až po stranu 30 se objevují výšiny z vazby, terminologické nepřesnosti (např. s.21 „významným činitelem....hrálklášter ve Waldsassen, s.26 „štaufské falcké sídlo“ apod..) Tyto relativně hustě se objevující nedostatky po prvních třiceti stránkách náhle mizí a ostatní text už jimi netrpí. Pokud by práce měla být publikována, bylo by třeba ony úvodní stránky přepracovat, zbytečné věci vypustit a jazykově i terminologicky upravit.

Pro druhou část práce o „dvojitě identitě“ Chebska zdá se mi, že by exkurz II bylo lépe připojit k první části, a spojit exkurs III. se závěrem, aby se více podtrhla historická souvislost proměny Chebska v součást českého státu, kterou – což není obecně vnímáno- ovlivnily a dovršily centralizační tendence habsburské monarchie v 18. a 19. století.

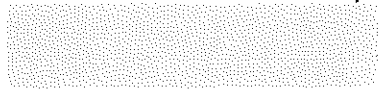
K úvodní kapitole o literatuře a pramenech je třeba připomenout ještě po obsahové stránce, že se v ní stále ještě objevuje příliš obecné zhodnocení a mechanický výčet edicí pramenů i staré, stejně jako novější literatury. Domnívám se, že pro předkládanou práci by bylo prospěšné ujasnit, jaký výběr pramenů obsahuje ta která edice, jak je editor řadí a doplňuje registry a poznámkami, jakých otázek si literatura všimá a jak je řeší. Nejde tu o kritiku za každou cenu, ale o to, aby zřetelně vyvstalo, co z koncepce dosavadních publikací

autor dizertační práce přijímá nebo co odmítá, - a tím se ujasnilo i to, co jeho vlastní práce přináší nového.

Zdá se mi, že ve vyjádření výhrad nebo souhlasu s dosavadními názory bránila autoru jakási přílišná úcta k autoritám. Jeví se to i ve způsobu psaní bibliografických záznamů, které kompletně opisují z titulních stránek tituly autora (i tiskaře) nebo údaje o podpoře institucí . Zato však bohužel chybí celá křestní jména autorů, což dnes nakladatelství požadují. Ze starších německých publikací je mechanicky přejímáno z titulních listů řazení autora za název (např. Von Karl Siegl), i když jde o autorskou monografii, což brání zařadit dílo správně do abecedního seznamu. Někde není jasné, zda jde o monografii vydanou v ediční řadě nebo o článek ze sborníku, protože autor neuvádí všude u článků stránky a název ediční řady někdy klade na místo podtitulu .

Třebaže se mi jevilo jako nutné v zájmu autora připomenout některé nedostatky práce, domnívám se, že je ji možno v dané podobě vzhledem k její celkové koncepci předložit k obhajobě jako práci doktorskou.

V Hranicích 2. března 2012.

PhDr. Libuše Hrabová, CSc
emer. prof. FF UP